

Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta 2009, ennakko

Kuntien taloustilanne kiristyi ennakoitua vähemmän vuonna 2009

Kuntien menojen kasvu yhdessä verotulojen heikon kehityksen kanssa johti viime vuonna kuntien vuosikatteiden alenemiseen ja lainakannan reippaaseen kasvuun. Tilinpäätökset osoittavat kuntien rahoitusaseman kuitenkin heikentyneen odotettua vähemmän.

Tietoja kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätöksistä 2008 ja 2009*, miljoonaa euroa

	Kunnat			Kuntayhtymät		
	2008	2009*	Muutos, %	2008	2009*	Muutos, %
+ Toimintatuotot	7 523	7 777	3,4	9 654	9 841	1,9
- Toimintakulut	29 459	30 705	4,2	9 146	9 307	1,8
= Toimintakate	-21 936	-22 929	4,5	508	533	4,9
+ Kunnan tulovero	15 081	15 437	2,4			
+ Kiinteistövero	914	973	6,4			
+ Osuus yhteisöveron tuotosta	1 533	1 199	-21,8			
+ Muut verotulot	2	2	-15,2			
+ Valtionosuudet	6 426	6 896	7,3			
+ Rahoitustuotot	518	512	-1,1	36	19	-47,1
- Rahoituskulut	603	272	-54,9	79	63	-19,9
= Vuosikate	1 936	1 818	-6,1	465	489	5,1
Poistot ja arvonalentumiset:	1 578	1 668	5,7	365	368	0,8
Investointimenot yhteensä	3 539	3 335	-5,8	598	672	12,4
Rahoitusosuudet investointimenoihin	202	227	12,6	12	16	28,2
Investointihyödykkeiden myyntituotot	871	626	-28,2	43	38	-11,2
Antolainasaamisten lisäykset	364	304	-16,6	19	15	-18,3
Antolainasaamisten vähennykset	112	152	35,6	17	3	-83,2
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 339	2 160	61,3	178	241	35,9
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	967	1 198	23,9	74	99	32,4
Rahavarat 31.12.	3 411	3 548	4,0	632	673	6,4
Lainakanta 31.12.	8 685	9 842	13,3	931	1 056	13,4

Kuntien yhteenlaskettu vuosikate supistui 6,1 prosentilla, mutta tammikuussa Manner-Suomen kunnilta kerätyissä tilinpäätösarvioissa ennakoitu vuosikatteiden huomattava aleneminen jäi toteutumatta. Kuntien toimintakulut kasvoivat viime vuonna 4,2 prosenttia ja verorahoituksen lisäys jäi 2,3 prosenttiin. Kuntien lainakanta vuoden 2009 lopussa oli jo yli 9,8 miljardia euroa. Kuntayhtymiä talouden kiristyminen ei koskenut, sillä niiden vuosikatteet kohosivat 5,1 prosenttia edellisestä vuodesta.

Tilinpäätösten mukaan kuntien toimintakulut kasvoivat 1,25 miljardilla eurolla ja toimintatuotot 254 miljoonalla eurolla. Toimintakatteiden 993 miljoonan euron heikkenemisestä voitiin verotulojen lisäyksellä kattaa vuonna 2009 vain 80 miljoonaa euroa. Heikkenemistä lievensi valtionosuuksien kasvu 470 miljoonalla sekä muiden rahoituserien muutos runsaalla 325 miljoonalla eurolla. Muiden rahoituserien huomattava muutos selittyy pääosin korkokulujen alenemisella sekä sijoitusten arvonalentumisten palautuksilla. Vuosikatteiden vähennys oli yhteensä 118 miljoonaa euroa. Kuntien yhteenlaskettu vuosikate oli viime vuonna 1 818 miljoonaa ja kuntayhtymien 489 miljoonaa.

Kaikkiaan 30 kunnan ja 20 kuntayhtymän vuosikate jäi miinukselle. Negatiivisten katteiden summa kunnissa oli -16,6 miljoonaa ja kuntayhtymissä -3,3 miljoonaa euroa. Vuotta aiemmin vastaavia kuntia oli 31 ja kuntayhtymiä 32. Vuonna 2008 negatiivisten vuosikatteiden summa kunnissa oli - 20,7 miljoonaa ja kuntayhtymissä - 6,1 miljoonaa euroa.

Tilinpäätösten mukaan vuosikate riitti viime vuonna kattamaan kunnissa 109 prosenttia ja kuntayhtymissä 133 prosenttia poistoista. Investointien omahankintamenoista vuosikate kattoi kunnissa vain 59 prosenttia ja kuntayhtymissä 74 prosenttia. Vuosikate riitti poistoihin 230 kunnassa. Jos vuosikate jää poistoja pienemmäksi, kunnan on otettava velkaa, myytävä omaisuuttaan tai vähennettävä toimintapääomaansa pitääkseen palvelujen tuotantovälineet toimintakunnossa. Investointien omahankintamenot voitiin kattaa vuosikatteella 116 kunnassa.

Investointeihin kunnat ja kuntayhtymät käyttivät viime vuonna yhteensä 4,0 miljardia euroa. Tämä on 130 miljoonaa vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Investointihyödykkeitä myytiin 664 miljoonalla eurolla, mikä on 250 miljoonaa vähemmän kuin vuonna 2008. Rahoitusosuuksia investointeihin saatiin 29 miljoonaa edellistä vuotta enemmän. Kunnat ja kuntayhtymät pystyivät kattamaan investointihyödykkeiden myyntitulojen ja rahoitusosuuksien avulla investoinneistaan noin 23 prosenttia.

Kuntien lainakanta kasvoi edellisestä vuodesta 1,16 miljardia euroa. Lainakanta asukasta kohti laskettuna nousi jo 1839 euroon. Vuonna 2008 vastaava luku oli 1631 euroa. Rahavaroja kunnilla oli vuoden lopussa noin 3,5 miljardia euroa. Kuntien rahavarat kasvoivat edellisestä vuodesta 137 miljoonaa euroa ja olivat asukasta kohti laskettuna 663 euroa. Tiedot käyvät ilmi Tilastokeskuksen julkaisemista kuntien ja kuntayhtymien taloustilaston ennakkotiedoista. Tilasto sisältää 337 kunnan¹⁾ ja 183 kuntayhtymän tiedot.

1) Sottungan kunnan tiedot puuttuvat

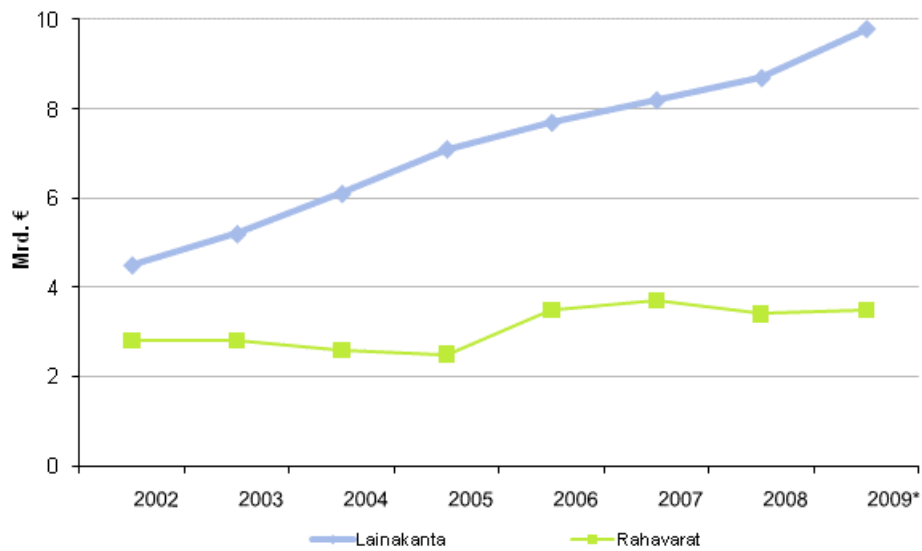
Sisällys

Liitekuviot

Kuntien lainakanta ja rahavarat 2002–2009*.....	4
Kuntien verotulot, valtionosuudet, lainakanta ja vuosikate 2002–2009*.....	4
Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston laatuseloste 2009.....	5

Liitekuviot

Kuntien lainakanta ja rahavarat 2002–2009*

*) Ennakko

Kuntien verotulot, valtionosuudet, lainakanta ja vuosikate 2002–2009*

*) Ennakko

Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston laatuseloste 2009

1. Tilastotietojen relevanssi

Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilasto sisältää tietoja kuntien ja kuntayhtymien menoista ja tuloista, varoista ja veloista sekä toiminnasta. Lisäksi tilasto sisältää asukasluku- ja verotustietoja sekä kuntien ja kuntayhtymien taloutta ja toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Tilastoon sisältyvät myös kuntien ja kuntayhtymien konsernitaseet.

Tilaston tietoja käytetään kuntien ja kuntayhtymien talouden seurantaan, kansantalouden tilinpidon ja rahoitustilinpidon laadintaan, kuntien ja kuntayhtymien valtionosuuksien määrittämiseen sekä mm. Euroopan Unionille tehtäviin selvityksiin.

Tilastokeskus kerää pääosan tiedoista suoraan kunnilta ja kuntayhtymiltä. Ahvenanmaan kuntia ja kuntayhtymiä koskevat tiedot kerää ja käsittelee Ålands statistik- och utredningsbyrå ja terveydenhuollon toimintatiedot Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Keskeisiä ohjeita ja luokituksia tilaston kannalta ovat kirjanpitolautakunnan kuntajaoston kunnille ja kuntayhtymille antamat yleisohjeet (yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta, yleisohje kunnan ja kuntayhtymän rahoituslaskelman laatimisesta, yleisohje kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta, yleisohje kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta, yleisohje kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista ja yleisohje kunnallisen liikelaitoksen kirjanpidollisesta käsittelystä), Suomen Kuntaliiton tililuettelomalli kunnille ja kuntayhtymille, Suomen Kuntaliiton julkaisema kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätösmalli, Suomen Kuntaliiton julkaisu ”Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston luokitukset” sekä Tilastokeskuksen sektoriluokitus.

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeet ovat saatavissa pdf-muodossa Kunnat.net -palvelusta [www-osoitteesta](http://www.kunnat.net)

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;347;93749;11434;113730

Suomen Kuntaliiton julkaisu ”Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston luokitukset 2006” löytyy osoitteesta

<http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p051219094543X.pdf>

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilasto on kaikki Suomen kunnat ja kuntayhtymät käsittävä kokonaistutkimus. Tilaston perusaineistona ovat kunnilta ja kuntayhtymiltä kootut tiedot niiden vuositilinpäätöksistä: tuloslaskelmien mukaisista tuotoista ja kuluista, rahoituslaskelmien mukaisista rahoituseristä, taseiden mukaisista varoista ja veloista 31.12., ns. kunnan liikelaitos mallia noudattavien laitosten erillistilinpäätöksistä, kunnan/kuntayhtymän konsernitaseesta sekä talousarvion toteutumisvertailuun pohjautuvat tiedot toimintamenoista ja -tuloista ja investointimenoista ja -tuloista tehtävittäin. Tilaston perusaineistoksi kerätään myös tietoja kuntien ja kuntayhtymien itse tuottamien, myymien ja ostamien palvelujen määristä.

Tilastokeskus kerää tilaston perustiedot kunnilta ja kuntayhtymiltä [www-lomakkeilla](http://www.lomakkeilla). Tiedot on mahdollista antaa myös perinteisellä paperilomakkeella.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tiedot kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelmista, rahoituslaskelmista, taseista, konsernitaseista ja ns. kunnan liikelaitosten tilinpäätöksistä kerätään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston kunnille ja kuntayhtymille antamia sitovia tilinpäätöskaavoja noudattaen. Näiden tietojen luotettavuus on hyvä.

Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelmista, rahoituslaskelmista ja taseista julkaistaan ennakkotietoja tilastovuotta seuraavan vuoden kesäkuussa. Nämä tiedot poikkeavat yleensä varsin vähän vuoden lopulla julkaistavista lopullisista tiedoista.

Tilastoa varten kerätään myös tietoja kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen ja -tulojen jakautumisesta tehtävittäin. Tehtäväkohtaiset tiedot kerätään meno- ja tulolajeittain eriteltyinä. Käytetty meno- ja tulolajiluokitus vastaa kuntien kirjanpidossa käytettyä luokitusta, joka taas perustuu kirjanpitolakiin ja kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamiin sitoviin ohjeisiin. Tältä osin tietojen luotettavuus on hyvä. Tehtäväluokitus perustuu Tilastokeskuksen ja Suomen Kuntaliiton antamaan ohjeeseen. Koska kuntien ja kuntayhtymien kirjanpidossaan käyttämä tehtäväluokitus riippuu kunnan/kuntayhtymän organisaatiosta eikä siten useinkaan noudata tilastoluokitusta, joutuvat tiedonantajat tilastoa varten yhdistelemään ja jakamaan kirjanpitonsa tehtäväluokkia (tulosalueita ja yksiköitä). Tätä on usein mahdoton tehdä niin että lopputulos täydellisesti noudattaisi tehtäväluokitusohjetta. Tästä syystä tehtäväluokittaisten tietojen luotettavuus on selvästi huonompi kuin meno- ja tulolajeittaisten tietojen.

Tiedot kuntien ja kuntayhtymien investointimenoista ja -tuloista kerätään tavaratyypeittäin samalla tehtäväluokituksella kuin tiedot tehtäväkohtaisista toimintamenoista ja -tuloista. Tavaratyypiluokitus on sopusoinnussa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston tase- ja rahoituslaskelmasuosituksen kanssa. Tältä osin luotettavuus on hyvä. Sen sijaan investointimenojen ja -tulojen jakaminen tehtäväluokkiin on usein vaikeaa varsinkin silloin, kun investointi palvelee useita tehtäväluokkia. Monissa kunnissa tilahallintoyksikkö vastaa lähes kaikesta rakentamisesta, jolloin kaikki rakennusten rakentamismenot kirjautuvat tilahallinnon tehtäväluokkaan eivätkä siis rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisesti tehtäväluokkiin.

Toimintatietojen luokitukset perustuvat Tilastokeskuksen ja Suomen Kuntaliiton yhteiseen ohjeeseen "Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston luokitukset". Tietojen luotettavuus on melko hyvä.

Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastoa varten saadaan tiedot kaikista kunnista ja kuntayhtymistä, ts. katoa ei esiinny.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tilastointiajanjakso on kalenterivuosi. Tiedot kuntien ja kuntayhtymien varoista ja veloista ovat tilastovuoden viimeiseltä päivältä.

Kuntien sosiaalitoimen toimintatilaston ennakkotiedot valmistuvat tilastovuotta seuraavan vuoden toukokuussa ja ennakkotiedot kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelmista, rahoituslaskelmista ja taseista tilastovuotta seuraavan vuoden kesäkuun alkupuolella. Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston lopulliset tiedot julkaistaan tilastovuotta seuraavan vuoden marraskuussa.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tilastoaineistosta tehdään seuraavat tilastojulkistukset:

Ennakkotiedot kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelmista, rahoituslaskelmista ja taseista julkaistaan tilaston kotisivulla tilastovuotta seuraavan vuoden kesäkuun alkupuolella.

Kuntien talouden ja toiminnan lopulliset tiedot julkaistaan tilaston kotisivulla tilastovuotta seuraavan vuoden marraskuun alussa. Julkistus sisältää tietoja ja tunnuslukuja kuntien taloudesta kunnittain ja maakunnittain. Yksityiskohtaiset tiedot kuntien taloudesta ja toiminnasta kunnittain on saatavissa myös maksullisesta Altika-tietokantapalvelusta.

Kuntayhtymien talouden ja toiminnan lopulliset tiedot julkaistaan tilaston kotisivulla tilastovuotta seuraavan vuoden marraskuun lopussa. Julkaisu sisältää tietoja ja tunnuslukuja kuntayhtymien taloudesta kuntayhtymittäin ja kuntayhtymätyypeittäin.

Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastoaineistojen tiedot ovat julkisia, ja aineistosta on mahdollista saada tietoja ja selvityksiä tietopalveluna. Tietopalvelua hoitaa Tilastokeskuksen Aluetaloustilastot -vastuualue.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Tuloslaskelma-, rahoituslaskelma-, tase-, konsernitase- ja sosiaalitoimen toimintatietojen vertailtavuus kuntien/kuntayhtymien kesken on hyvä. Verrattaessa tehtäväluokittaisia meno-, tulo- ja investointitietoja kuntien/kuntayhtymien kesken on otettava huomioon, että menojen ja tulojen tehtäväluokkajako ei perustu sitoviin määräyksiin niin kuin meno- ja tulolajijako vaan Suomen Kuntaliiton ja Tilastokeskuksen yhteiseen tilastoluokitukseen. Koska tehtäväluokittaisia tietoja ei useinkaan saada suoraan kirjanpidosta vaan jako joudutaan tekemään kirjanpidon mukaisia tulosalueita ja -yksiköitä yhdistelemällä ja jakamalla, eivät tehtävittäiset tiedot välttämättä ole täysin vertailukelpoisia kuntien/kuntayhtymien kesken.

Kuntia vertailtaessa on otettava huomioon myös erot palvelujen tuotantotavoissa ja toimintojen organisoinnissa. Useilla kunnilla osa toiminnasta on organisoitu ns. ”kunnan liikelaitos” -mallin mukaiseksi liiketoiminnaksi. Näiden liikelaitosten menot ja tulot eivät sisälly tehtäväkohtaisiin menoihin ja tuloihin, vaan niistä on tilastossa erilliset taulukot. Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelmiin, rahoituslaskelmiin ja taseisiin ne kuitenkin sisältyvät. Muu liiketoiminta sisältyy myös tehtäväkohtaisiin tietoihin. Osakeyhtiö-, osakeyhtiö, yhdistys- tai säätiömuodossa harjoitetun toiminnan menot, tulot, varat ja velat eivät sisälly kunnan/kuntayhtymän tilinpäätökseen, koska ne ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä. Kunnan/kuntayhtymän konsernitase sisältää myös tytäryhteisöjen varat ja velat.

Itse tuotettujen ja esim. kuntayhtymiltä ostettujen palvelujen kustannukset eivät välttämättä ole täysin vertailukelpoisia, koska kuntayhtymät kattavat osan menoistaan muilla kuin palvelujen myynnistä saamallaan tuloilla.

Kuntien/kuntayhtymien välisissä vertailuissa tehtäväkohtaiset nettokustannukset ovat vertailukelpoisempia kuin bruttomenot.

Vuonna 1997 voimaan tullut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuslaki heikensi tuntuvasti opetustoimen vertailtavuutta kuntien välillä: jos kunnalla on esim. oma lukio, sen kaikki menot sisältyvät kunnan tehtäväkohtaisiin menoihin. Jos kunnalla ei ole omaa lukiota, sillä ei ole lukiomenoja, vaan kunnalle muiden kuntien lukioita käyvistä opiskelijoista aiheutuva taloudellinen rasitus näkyy kunnan tuloslaskelmassa valtionosuuksien vähennyksenä.

Eri vuosien välisissä vertailuissa on otettava huomioon yleiset vertailtavuuteen vaikuttavat tekijät, kuten kirjanpidossa, valtionosuusjärjestelmässä ja kuntien toiminnan organisoinnissa tapahtuneet muutokset, liiketoiminnan eriyttäminen kunnan liikelaitos -mallin mukaiseksi toiminnaksi jne.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Katso kohta 6. edellä.

Lisätietoja

Erikka Saastamoinen (09) 1734 3547
Vastaava tilastojohtaja:
Ari Tyrkkö
kuntien.talous@tilastokeskus.fi
<http://tilastokeskus.fi/til/ktt/index.html>

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

*Tilastokeskus, myyntipalvelu
PL 4C
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2500
myynti@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi*

*ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1799-1692 (pdf)*